

Бондаренко Є. І.,
асистент кафедри конституційного та кримінального права
ННІ «Юридичний інститут «Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана»

НАЦІОНАЛЬНА СТІЙКІСТЬ ЯК СКЛАДОВА СТАБІЛЬНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Держава, як складна соціальна система, завдяки механізму національної стійкості намагається підтримувати певний баланс для свого існування та оптимального рівня життєдіяльності. Водночас, формування національної стійкості та належне функціонування цієї системи залежить від впливу ряду внутрішніх і зовнішніх чинників, одним із яких є рівень корупції в державі.

Наразі, жодна із соціально-політичних та економічних систем світу не мала і не може мати повного імунітету до корупції. Корупція може існувати тривалий час навіть у розвинутих демократичних країнах та у відкритих ринкових економіках. Відмінність полягає не в наявності чи відсутності корупції, а в її масштабах та характері корупційних проявів [1, с. 119]. У країнах, де корупція суттєво впливає на соціально-економічні процеси, вона перетворюється в інституціональну загрозу національної стійкості держави та істотно порушує принцип розподілу влади.

Консультативна рада європейських суддів Ради Європи у висновку № 21 «Запобігання корупції серед суддів», визнала корупцію серед суддів однією з основних загроз суспільству та функціонування демократичної держави, оскільки вона підриває судову чесність, яка є основою правової держави та фундаментальної цінності Ради Європи. Судова цілісність є першою передумовою ефективності та неупередженості національних судових систем. Це тісно пов'язано із незалежністю суду, посилює громадську довіру до судової системи кожної країни а, отже, і до політичної системи держави [2].

Згідно зазначеного висновку, ефективність запобігання корупції в рамках судової системи в значній мірі залежить від політичної волі у відповідній країні щодо надання інституційних, інфраструктурних та інших організаційних гарантій.

Пряма залежність між рівнем національної стійкості держави та індексом сприйняття корупції й індексом людського розвитку підтверджується дослідженням ізраїльських науковців, проведеним у 2019 році. Дослідники порівнюючи результати шести країн, а саме: Австралії, Німеччини, Великої Британії, Кореї, Греції та Ізраїлю, встановили, що рівень корупції та індекс якості життя в значній мірі передбачають національну стійкість: чим нижче рівень корупції і вище рівень якості життя, тим вище національна стійкість [3, с. 5434].

В контексті дослідження впливу корупції на формування національної стійкості України слід відзначити, що дане протиправне явище проявляється у двох формах – як зовнішня та внутрішня загроза стійкості [4, с. 24].

Розглядаючи корупцію як зовнішню загрозу національної стійкості слід відзначити, що її вплив здійснюється внаслідок спричинення ряду глобальних загроз, яким і протистоїть держава. Зокрема, корупція є однією із передумов існування організованої злочинності, в тому числі й транснаціональної [5, с. 36]. Також корупція може спричиняти й інші кризові явища в таких сферах забезпечення національної стійкості як економічна, екологічна та технологічна.

Комплексний підхід до питань забезпечення стійкості та подолання корупції притаманний сьогодні лише небагатьом країнам, серед яких Велика Британія, де відповідні цілі визначаються на рівні стратегічних документів. Зокрема, у контексті посилення національної стійкості значна увага приділяється питанням розподілу повноважень і відповідальності між уповноваженими державними органами у сфері протидії визначеним загрозам. Практика формування Національного реєстру ризиків як частини Стратегії національної безпеки Великої Британії має важливе стратегічне значення щодо запровадження механізмів забезпечення національної стійкості [6, с. 19].

Варто наголосити, що акцент повинно бути зроблено саме на виявленні та усуненні причин корупції, а не боротьбі з конкретними її проявами. Так, одним з основних завдань антикорупційної політики країн Європи є створення ефективної системи управління корупційними ризиками у сфері державного управління, а не боротьбі з окремими її проявами, зокрема у судовій владі [7, с. 201].

Цікавим в цьому контексті вважається досвід Нідерландів, державні інституції в яких використовують методологію «SAINT». Вона адаптована спеціально для державного сектора та складається з етапів: оцінки ризиків доброчесності в певній інституції та оцінки дієвості контрольних механізмів, які мають запобігти зловживанням. Така індивідуалізована система оцінки корупційних ризиків сприяє виявленню загроз на всіх рівнях та сферах державної влади в рамках формування національної стійкості [8, с. 33].

В той час як у Бельгії ця проблема знайшла своє відображення в межах реформи COPERNIC (модернізації державного управління). Бельгія розширила поняття корупції стосовно зловживання владою, не обмежуючись лише кримінальним аспектом, а й залишивши місце для інших понять та категорій, зокрема, роз'яснення норм (правил, стандартів), транспарентність поведінки, етика та доброчесність [9, с. 155]. Такий підхід має важливе значення для викорінення корупційних проявів у сфері державного управління, зокрема і в контексті підвищення стійкості до корупції.

Зважаючи на євроінтеграції курс України, нашій державі необхідно звернути увагу на вивчення передових європейських систем управління корупційними ризиками, які довели на практиці свою ефективність та позитивний вплив на формування національної стійкості. У зв'язку з цим, актуальним є застосування, адаптація та впровадження в Україні методик та рекомендацій міжнародних організацій. Зокрема, задля підвищення стійкості державного апарату та мінімізації корупційних ризиків врахувати рекомендації за результатами 4-го раунду моніторингу ОЕСР в Україні в рамках Стамбульського плану дій боротьби проти корупції [10, с. 158].

Не менш важливим для нашої держави є використання напрацювань однієї з інституцій Ради Європи – Групи держав проти корупції (GRECO). За результатами звіту щодо виконання рекомендацій 4-го раунду оцінювання GRECO в Україні (грудень 2019), зазначено, що з 30 рекомендацій належним чином була виконана лише одна, а ще 10 – частково [11, с. 3]. Зважаючи на ці результати, необхідно посилити інституційну спроможність органу,

відповідального за формування антикорупційної політики шляхом імплементації й інших рекомендацій.

Таким чином, проведення послідовної політики посилення національної стійкості, в тому числі, шляхом системної боротьби з корупцією, дозволить зміцнювати судову гілку влади, підвищуючи її авторитет та інституційну спроможність.

Список використаних джерел:

1. Пак Н. Т. Запобігання корупції в Україні. *Молодий вчений*. 2019. № 6(1). С. 118-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_6%281%29__27
2. Preventing Corruption among Judges. Consultative Council of European Judges Opinion № 21 (2018) // CCEJ. 2018. URL: <https://rm.coe.int/ccje-2018-3e-avis-21-ccje-2018-prevent-corruption-amongst-judges/16808fd8dd>.
3. Shaul K. National resilience, country corruption and quality of life: An international study / K. Shaul, O. Yarden // *The International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*. 2019. С. 5430-5436. URL: https://www.researchgate.net/publication/333446379_National_resilience_country_corruption_and_quality_of_life_An_international_study
4. Резнікова О. О. Стійкість України до глобальних ризиків і проблеми державного управління. *Стратегічні пріоритети*. 2013. С. 22-26. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/spa_2013_2_5.pdf
5. Дралюк І. М. Корупція як загроза національним інтересам у внутрішній та зовнішній сферах діяльності об'єктів національної безпеки України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією*. 2014. № 2. С. 45-49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/boz_2014_2_12
6. Резнікова О. О. Механізми забезпечення стійкості держави у сфері національної безпеки. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 3-4. С. 15-25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_3-4_4

7. Дмитрієв Ю. В. Європейські механізми управління корупційними ризиками в системі державного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 2. С. 199-205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2016_2_35

8. Selinšek L. Corruption risk assessment in public institutions in South East Europe: Comparative research and methodology. Regional Cooperation Council. Sarajevo Bosnia and Herzegovina. 2015. URL: http://rai-see.org/wp-content/uploads/2015/10/CRA_in_public_ins_in_SEE-WEB_final.pdf.

9. Козак В. І. Засоби врегулювання питань протидії корупції в системі державного управління. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. Серія: Управління. 2013. Вип. 3. С. 253-264. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2013_3_34

10. Fourth Round of Monitoring of the Istanbul Anti-Corruption Action Plan // OECD. 2017. URL: <http://www.oecd.org/corruption/acn/OECD-ACN-4th-Round-Report-Ukraine-ENG.pdf>.

11. Forth evaluation round // GRECO. 2019. URL: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/16809d768c>.

Залєсова С.В.,
асистент кафедри конституційного та кримінального права
ННІ «Юридичний інститут «Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана»

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ – ФОРМА СУСПІЛЬНОГО ДОГОВОРУ ТА ПРАВОВА ОСНОВА ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Конституція України – це є нормативно-правовий акт, який має найвищу юридичну силу на теренах нашої країни, який був прийнятий 28 червня 1996 року. Наша Конституція покликана стати загальнонаціональним політико-правовим договором, який укладається від імені нашого народу. Так, відповідно до тексту Конституції України, Верховна Рада України від імені Українського народу – громадян України всіх національностей виражаючи суверенну волю народу прийняла цю Конституцію – Основний Закон України [1]. Тобто, основна мета